

**MAELEZO YA WAZIRI WA FEDHA NA MIPANGO, MHESHIMIWA
DKT. PHILIP ISDOR MPANGO (MB) AKIWASILISHA BUNGENI
MUSWADA WA SHERIA YA HUDUMA NDOGO ZA FEDHA WA MWAKA
2018 (THE MICROFINANCE ACT, 2018)**

UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja kwamba Muswada wa Sheria ya Huduma Ndogo za Fedha wa Mwaka 2018 (*The Microfinance Act, 2018*) pamoja na marekebisho yake sasa usomwe kwa mara ya pili.

Mheshimiwa Spika, awali ya yote napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa Kamati ya Bunge ya Bajeti chini ya Mwenyekiti wake Mheshimiwa **George Simbachawene, Mbunge wa Kibakwe** kwa kujadili kwa kina Muswada huu na kutoa ushauri kwa Serikali.

Mheshimiwa Spika, napenda kulihakikishia Bunge lako tukufu kwamba, Muswada huu umezingatia kwa kiwango kikubwa ushauri na mapendekezo mazuri ya Kamati na wadau mbalimbali kutoka sekta ya umma, sekta binafsi na wananchi kwa ujumla ambao kwa nyakati tofauti walitoa ushauri wao. Aidha, namshukuru Mwanasheria Mkuu wa Serikali na wataalam wake kwa kuandaa Muswada huu pamoja na marekebisho yake kwa kushiriki katika vikao vyote vya majadiliano ya Kamati.

Mheshimiwa Spika, lengo la Muswada huu ni kulinda na kuboresha utoaji wa huduma ndogo za fedha kwa kuweka masharti ya usimamizi na udhibiti wa biashara ya huduma ndogo za fedha ikiwemo taratibu za usajili, utoaji leseni kwa watoa huduma ndogo za fedha, kufuta leseni hizo na taratibu za uendeshaji wa taasisi za huduma ndogo za fedha.

Mheshimiwa Spika, chimbuko la Muswada huu ni utekelezaji wa Sera ya Taifa ya Huduma Ndogo za Fedha ya Mwaka 2017. Sera hiyo pamoja na mambo mengine imeelekeza kutungwa kwa Sheria mahsusi ya kusimamia na kudhibiti sekta ndogo ya fedha ili kuondoa upungufu wa kisheria uliopo hivi sasa katika kusimamia sekta ya huduma ndogo za fedha.

Mheshimiwa Spika, Serikali imeona upo umuhimu wa kuwasilisha muswada huu kwa haraka kupitia hati ya dharura kutokana na kutokuwepo kwa sheria mahsusi ya kusimamia sekta ndogo ya fedha nchini. Ukosefu wa usimamizi na udhibiti wa kisheria kwa taasisi zinazotoa huduma ndogo za fedha umesababisha madhara mbalimbali kwa wananchi na kuathiri ukuaji wa sekta ndogo ya fedha.

Mheshimiwa Spika, ukosefu huo wa sheria mahsusi ya kusimamia sekta ndogo ya fedha umesababisha changamoto mbalimbali ikiwemo:

- i) Taasisi za huduma ndogo za fedha kutoa mikopo kwa wananchi kwa vigezo na masharti magumu na hivyo kusababisha madhara kwa wananchi ikiwemo mali zao kuuzwa pasipo kufuatwa kwa taratibu za kisheria. Miongoni mwa vigezo na masharti hayo ni pamoja na:-
- (a) viwango vikubwa vya riba na tozo ambazo huanzia asilimia 3 mpaka asilimia 20 kwa mwezi (***sawa na asilimia 36 mpaka 240 kwa mwaka***); na
 - (b) kukosekana kwa uwazi wa masharti ya mikataba ya mikopo na kuwepo kwa masharti magumu ya kulipa mikopo;
- ii) utoaji holela wa mikopo ambao unasababisha limbikizo la madeni kwa wateja;
- iii) utaratibu mbovu wa ukusanyaji wa madeni ambao unasababisha wananchi kupoteza mali zao na kudhalilika;
- iv) kujitokeza kwa baadhi ya wananchi wasio waaminifu na wanaotumia mwanya wa kutokuwepo kwa sheria mahsusii kutoa huduma ndogo za fedha ikiwa ni pamoja na kuwakopesha wananchi kwa lengo la kuwaibia kwa kutumia mitandao mbalimbali na majina ya viongozi wa Serikali;
- v) kuwepo kwa baadhi ya taasisi za huduma ndogo za fedha zisizotoa gawio au faida kwa wanachama au wateja wanaoweka fedha asilimia 25 hadi 30 kama dhamana ya mikopo;

- vi) Ukosefu wa takwimu/taarifa sahihi za uendeshaji wa taasisi za watoa huduma ndogo za fedha. Kukosekana kwa takwimu na taarifa tajwa kunasababisha Serikali kutojua mchango wa sekta ndogo ya fedha katika uchumi wa taifa;
- vii) Ukosefu wa utaratibu wa kuwalinda watumiaji wa huduma ndogo za fedha;
- viii) kuwepo kwa mianya ya utakatishaji wa fedha haramu kutokana na taasisi za huduma ndogo za fedha kutokuwa na utaratibu wa kisheria unaozitaka kutekeleza matakwa ya Sheria ya Udhibiti wa Utakatishaji wa fedha haramu; na
- ix) Kuwepo kwa idadi kubwa ya wananchi wanaopata huduma ndogo za fedha kutoka kwa taasisi za huduma ndogo za fedha bila kuwepo kwa sheria ya kutambua na kulinda haki zao. Takriban wananchi milioni 15.4 sawa na asilimia 55.3 ya nguvu kazi ya Taifa wanatumia huduma hizo.

Mheshimiwa Spika, kutokana na changamoto nilizobainisha hapo juu, upo umuhimu kwa Bunge kujadili na kupitisha Muswada huu kwa uharaka kama ilivyopendekezwa na Serikali ili kuwalinda wananchi wanaotegemea sekta ndogo ya fedha katika kuendesha maisha yao na shughuli za kiuchumi kwa ujumla.

MADHUMUNI YA MUSWADA

Mheshimiwa Spika, Sekta ndogo ya Fedha ambayo ni miongoni mwa sekta muhimu katika uchumi wa nchi, inahusisha utoaji wa huduma za fedha kwa wananchi wa kipato cha chini ili kuwasaidia katika kuongeza kipato na hivyo kuongeza ukuaji wa uchumi na kupunguza umaskini. Kwa mujibu wa utafiti wa Finscope wa mwaka 2017, sekta ndogo ya fedha inakadiriwa kuwa na watumiaji wa huduma hiyo wapatao milioni 15.4 sawa na asilimia 55.3 ya nguvu kazi ya Taifa.

Mheshimiwa Spika, Sekta Ndogo ya fedha nchini imegawanyika katika makundi yafuatayo; **Kwanza**, ni taasisi za huduma ndogo za fedha zinazopokea amana (deposit taking microfinance institutions); **Pili**, taasisi za huduma ndogo za fedha zisizopokea amana (non-deposit taking microfinance institutions); **Tatu**, Vyama vya Ushirika wa Akiba na Mikopo (SACCOS) na **Nne** ni vikundi vya kifedha vya kijamii, wakopeshaji binafsi na asasi za kijamii.

Mheshimiwa Spika, ili kuweka utaratibu wa kisheria wa usimamizi wa sekta ya fedha, Bunge lilitunga Sheria zifuatazo ili kusimamia sekta hii zikiwemo;

- i. Sheria ya Benki Kuu ya Tanzania, Sura ya 197;
- ii. Sheria ya Benki na Taasisi za Fedha, Sura 342;
- iii. Sheria ya Vyama vya Ushirika, Sura ya 211;
- iv. Sheria ya Bima, Sura ya 394;

- v. Sheria ya Mamlaka ya Usimamizi wa Mifuko ya Hifadhi ya Jamii, Sura ya 135;
- vi. Sheria ya Masoko ya Mitaji na Dhamana, Sura ya 79;
- vii. Sheria ya Soko la Bidhaa, Sura ya 445; na
- viii. Sheria ya Mifumo ya Malipo, Sura ya 437.

Mheshimiwa Spika, pamoja na uwepo wa Sheria hizi katika kusimamia na kudhibiti taasisi za huduma ndogo za fedha, bado utaratibu wa kisheria uliopo hivi sasa wa usimamizi na udhibiti wa shughuli za uendeshaji wa taasisi hizo sio madhubuti na hivyo kuhatarisha usalama wa fedha za wananchi wanaotumia huduma za taasisi hizo.

Mheshimiwa Spika, uzoefu unaonesha kwamba, nchi mbalimbali zikiwemo Afrika ya Kusini, Bangladesh, Bolivia, Ghana, India, Indonesia, Kenya, Malawi, Mexico, Pakistani, Rwanda, Uganda, Zambia na Zimbabwe zimetunga Sheria mahsusi ya huduma ndogo za fedha kwa lengo la kuimarisha usimamizi na udhibiti wa sekta ndogo ya fedha. Tathmini ya uzoefu kwa nchi hizo inaonesha kuwa, utaratibu wa usimamizi wa sekta ndogo ya fedha hutegemea hali ya uchumi, maendeleo ya sekta ya fedha na ukubwa wa nchi husika. Aidha, baadhi ya nchi zimekasimu mamlaka ya usimamizi wa sekta ndogo ya fedha kwa Benki Kuu za nchi hizo na kwa nchi nyingine, mamlaka ya usimamizi na udhibiti wa taasisi ndogo za fedha unafanywa na mamlaka nyingine.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia kuwa jukumu la usimamizi na udhibiti wa sekta ya fedha nchini lipo chini ya Benki Kuu ya Tanzania kwa mujibu wa Sheria ya Benki Kuu ya Tanzania, Sura ya 197 na Sheria ya Mabenki na Taasisi za Fedha, Sura ya 342, inapendekezwa kuwa sekta ndogo ya fedha iwekwe chini ya usimamizi na udhibiti wa Benki Kuu ya Tanzania ambapo Benki Kuu ya Tanzania itakuwa na uwezo wa kukasimisha mamlaka na majukumu yake kwa taasisi nyingine za Serikali. Utaratibu huu unafanana na utaratibu unaotumiwa na nchi ya Ghana katika kusimamia sekta hii.

Mheshimiwa Spika, ili kutatua changamoto zinazoikabili sekta ndogo ya fedha kama nilivyobainisha katika maelezo ya awali, Serikali inapendekeza kutungwa kwa Sheria ya Huduma Ndogo za Fedha ya mwaka 2018 (*The Microfinance Act, 2018*) ili; **Kwanza,** kuboresha usimamizi na udhibiti wa sekta ndogo ya fedha nchini; **Pili,** kuipa mamlaka Benki Kuu ya Tanzania kusimamia na kudhibiti sekta ndogo ya fedha; **Tatu,** kuwalinda watumiaji wa huduma ndogo za fedha; **Nne,** kudhibiti changamoto zinazoweza kutokea katika sekta ndogo ya fedha.

MASUALA MUHIMU KATIKA MUSWADA

Mheshimiwa Spika, baadhi ya masuala muhimu yaliyozingatiwa katika Muswada huu ni pamoja na:

- i. Benki Kuu ya Tanzania kuwa na mamlaka na jukumu la kusimamia sekta ndogo ya fedha na kuweka utaratibu (*modality*) utakaoiwezesha kutekeleza jukumu hili kwa kushirikiana na mamlaka na taasisi nyingine zinazohusika na sekta ndogo ya fedha;
- ii. Kuweka masharti ya kuwalinda watumiaji wa huduma ndogo za fedha;
- iii. Kuweka masharti ya kusimamia utoaji wa riba na gawio kwenye hisa, akiba na amana zinazokusanywa katika sekta ndogo ya fedha;
- iv. Kuweka masharti kwa taasisi za huduma ndogo za fedha kushiriki katika mfumo wa ubadilishanaji wa taarifa za mikopo ya wateja wa taasisi za fedha;
- v. Kuweka masharti ya taasisi za huduma ndogo za fedha kutoa taarifa na kuchukua hatua katika kupambana na biashara ya fedha haramu;
- vi. Kuweka masharti ya watoa huduma ndogo za fedha kutoa takwimu na taarifa zinazohusiana na uendeshaji wa taasisi hizo kwa wakati;
- vii. Kuweka utaratibu wa ukusanyaji madeni kwa wakopeshaji wa taasisi za huduma ndogo za fedha;
- viii. Kuweka vigezo na masharti kwa taasisi zinazotoa huduma ndogo za fedha kuhama kutoka daraja moja kwenda lingine (transformation of microfinance service providers from one tier to another) kwa kuzingatia mitaji, mikopo, matawi na idadi ya wateja;

- ix. Kuweka masharti ya mtaji kwa taasisi itakayotaka kutoa huduma ndogo za fedha ikiwa ni pamoja na taasisi ndogo zisizochukua amana;
- x. Kuainisha makosa na adhabu zitakazotolewa kwa kukiuka masharti yaliyo katika sheria inayopendekezwa ambapo adhabu za makosa hayo zitatolewa kulingana na madaraja;
- xi. Kuweka utaratibu wa Ushirikishwaji wa Wazawa (Local Content) katika sekta ndogo ya fedha ikiwa ni pamoja na masuala ya mafunzo na ajira;
- xii. Kuweka utaratibu wa kuwezesha na kuhamasisha ukuaji endelevu kwa watoa huduma ndogo za fedha katika daraja la nne; na
- xiii. Kuweka utaratibu wa utoaji wa elimu ya fedha kwa watumiaji wa huduma ndogo za fedha.

MPANGILIO WA MUSWADA

Mheshimiwa Spika, Muswada huu umegawanyika katika Sehemu Kuu kumi kama ifuatavyo:

Sehemu ya Kwanza yenye Ibara ya 1 hadi 3 kama ilivyorekebisha kupitia jedwali la marekebisho, inahusu masharti ya utangulizi. Masharti hayo yanajumuisha jina la Muswada na tarehe ya kuanza kutumika kwa Sheria inayopendekezwa ambapo Sheria hii itaanza kutumika kwa

tarehe itakayotangazwa na Waziri mwenye dhamana ya masuala ya fedha kwenye Gazeti la Serikali; matumizi ya Sheria inayopendekezwa ambapo sheria hii itatumika Tanzania Bara pekee; na tafsiri ya maneno mbalimbali yaliyotumika katika sheria inayopendekezwa.

Sehemu ya Pili yenye Ibara za 4 hadi 11 kama ilivyorekebishwa kupitia jedwali la marekebisho pamoja na mambo mengine inaainisha dhana ya biashara ya huduma ndogo za fedha; madaraja ya taasisi zinazotoa huduma ndogo ya fedha; uendesaji wa shughuli za taasisi hizo; kiwango cha chini cha mtaji na vigezo vya taasisi hizo kuhama kutoka daraja moja kwenda daraja lingine. Aidha, kupitia jedwali la marekebisho yamefanyika marekebisho ya kiuandishi ili kwanza kutambua watoa huduma wanaoanzishwa kwa sheria na Muswada huu unaopendekezwa wale walioanzisha kwa sheria nyingine za nchi kwa lengo kufanya biashara ya huduma ndogo za fedha; Na Pili kuyaondoa mabanki kusimamiwa na Muswada huu kwa kuwa taasisi hizo zinasimamiwa chini ya Sheria ya Benki na Taasisi za Fedha, Sura ya 342.

Mheshimiwa Spika, sehemu ya Tatu yenye Ibara za 12 hadi 15 kama ilivyorekebishwa kupitia jedwali la marekebisho inaainisha mamlaka na majukumu ya Benki Kuu ya Tanzania katika kusimamia sekta ndogo ya fedha na utaratibu wa Benki Kuu ya Tanzania kukasimisha mamlaka na majukumu yake kwa Tume ya Maendeleo ya Ushirika na Mamlaka za Serikali za Mitaa. Aidha, sehemu hii inaainisha majukumu ya kisera ya Waziri mwenye

dhamana na masuala ya fedha ikiwa ni pamoja na kuweka mazingira wezeshi ya kisera; kutoa miongozo kwa Benki Kuu ya Tanzania katika utekelezaji wa Sera ya huduma ndogo za fedha; na jukumu la Waziri la kuhamasisha biashara ya huduma ndogo za fedha. Katika kutekeleza majukumu haya, Waziri mwenye dhamana na masuala ya fedha baada ya mashauriano na Mawaziri wengine, atakuwa na mamlaka ya kuelekeza Wizara nyingine au Taasisi kuwasilisha taarifa zinazohusu masuala ya sekta ndogo ya fedha. Vile vile, sehemu hii imefanyiwa marekebisho kupitia jedwali la marekebisho ili kumpa mamlaka Waziri mwenye dhamana na masuala ya fedha kufanya mashauriano na Waziri mwenye dhamana ya ushirika au Waziri mwenye dhamana ya Mamlaka za Serikali za Mitaa wakati wa kutunga kanuni kwa ajili ya utekelezaji wa sheria hii.

Sehemu ya Nne kama ilivyorekebishwa kupitia jedwali la marekebisho ina Ibara za 16 hadi 26. Sehemu hii imefanyiwa marekebisho kwa kubadili kichwa cha habari kwa lengo la kuondoa watoa huduma wa daraja la kwanza na kuonisha vifungu vilivyomo na kichwa cha habari kipya kilichopendekezwa. Sehemu hii kama ilivyorekebishwa inahusu pamoja na mambo mengine katazo kwa mtu au taasisi yoyote kujihusisha na biashara ya huduma ndogo za fedha pasipo kuwa na leseni; taratibu za utoaji na ufutaji wa leseni kwa watoa huduma ndogo za fedha katika daraja la pili na la tatu. Aidha, sehemu hii pia inaainisha taratibu za uombaji na utoaji leseni kwa taasisi za kigeni za watoa huduma ndogo za fedha na kuzingatia utoaji wa ajira na mafunzo kwa wazawa.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia marekebisho yaliyofanyika katika Sehemu ya nne Serikali inapendekeza kuongeza sehemu mpya ya IV A kwenye Muswada yenye ibara ya 27 hadi 32 ili kuweka taratibu za usajili kwa lengo la kuwatambua, kuwalinda na kupata takwimu za watoa huduma ndogo za fedha wa daraja la nne. Aidha, sehemu hii inaipa jukumu Serikali kupitia Baraza la Taifa la Uwezesaji Wananchi Kiuchumi na wadau wengine kuwezesha na kuhamasisha ukuaji endelevu wa watoa huduma ndogo za fedha wa daraja la nne.

Mheshimiwa Spika, **sehemu ya Tano yenye Ibara za 33 hadi 48 kama ilivyorekebishwa kupitia jedwali la marekebisho** inaainisha masuala ya utoaji huduma ndogo za fedha; utaratibu wa kuziweka taasisi za watoa huduma ndogo za fedha chini ya usimamizi wa Benki Kuu au mamlaka kasimiwa pale zinaposhindwa kujiendesha; shughuli zinazoruhusiwa na zisizoruhusiwa kufanywa na taasisi za huduma ndogo za fedha; taratibu za ulipaji gawio, uandaaji na ukaguzi wa vitabu vya hesabu vya watoa huduma ndogo za fedha na sharti la kuzingatia Sheria ya Udhhibiti wa Fedha Haramu, Sura ya 423. Aidha, sehemu hii imefanyiwa marekebisho ili pamoja na mambo mengine kuwezesha watoa huduma ndogo za fedha kuandaa vitabu vya hesabu kwa kuzingatia viwango vya kitaifa (General Acceptable Accounting Principles) badala ya viwango vya kimataifa kama ilivyokuwa inapendekezwa hapo awali.

Sehemu ya Sita yenye Ibara za 49 na 50 inaweka misingi na utaratibu wa kumlinda mlaji wa huduma ndogo za fedha. Sehemu hii pia inaweka utaratibu wa kuhakiki masharti ya mkataba, utoaji wa taarifa zote za bidhaa na huduma zinazotolewa, uwazi katika viwango vya riba na gharama nyingine, njia za kukusanya madeni, urejeshaji na ukamataji wa mali ya mdaiwa.

Sehemu ya Saba yenye Ibara za 51 na 52 kama ilivyorekebishwa kupitia jedwali la marekebisho inahusu makosa na adhabu kwa taasisi za huduma ndogo za fedha pale zitakapokiuka masharti ya Sheria hii ikiwemo adhabu za ujumla na utaratibu wa kutoa adhabu nje ya mahakama pale ambapo mkosaji amekiri (compounding of offences). Aidha, sehemu hii imefanyiwa marekebisho ili kuainisha uzito wa adhabu kwa kuzingatia madaraja ya watoa huduma ndogo za fedha.

***Mheshimiwa Spika*, sehemu ya Nane yenye Ibara za 53 hadi 59 kama ilivyorekebishwa kupitia jedwali la marekebisho** inahusu masharti ya jumla ikiwemo uwepo wa rejesta ya usajili wa taasisi za watoa huduma ndogo za fedha; sharti la kuchapishwa katika Gazeti la Serikali majina na anuani za taasisi zinazosajiliwa au kupewa leseni na ambazo usajili au leseni zake zimefutwa; na masharti ya mpito kwa taasisi zilizoanza biashara ya kutoa huduma katika sekta ndogo ya fedha kuomba leseni na kujisajili ndani ya kipindi cha miezi kumi na mbili baada ya kuanza kutumika kwa Sheria hii. Sehemu hii inaweka sharti kwa watoa huduma ndogo za fedha kushirikisha wazawa kwa

mujibu wa Sheria za nchi hususan katika masuala ya ajira na utoaji mafunzo kwa wazawa. Vilevile sehemu hii, inaweka utaratibu wa kushtakiwa kwa watendaji wa taasisi za watoa huduma ndogo za fedha, pale taasisi hizo zinapobainika kufanya makosa chini ya sheria hii na iwapo makosa yaliyofanywa na taasisi hizo yanatokana au yamefanywa na watendaji hao. Aidha, sehemu hii imefanyiwa marekebisho kwa kuongeza ibara mpya ya 59A ili kuainisha ibara ambazo hazitawahusu watoa huduma ndogo za fedha wa daraja la nne.

Sehemu ya Tisa kama ilivyorekebishwa kupitia jedwali la marekebisho ina **Ibara za 60 hadi 66**. Sehemu hii inapendekeza kufanyika kwa marekebisho ya sheria nyingine ili kuwezesha utekelezaji wa Sheria ya Huduma Ndogo ya Fedha na kuondoa mgongano wa kisheria unaoweza kujitokeza. Sehemu hii inapendekeza kufanya marekebisho ya Sheria ya Benki na Taasisi za Fedha, Sura ya 342 na Sheria ya Benki Kuu, Sura ya 197 ili kuipa mamlaka Benki Kuu ya Tanzania kusimamia biashara ya huduma ndogo za fedha. Sehemu hii inapendekeza kufanya marekebisho ya Sheria ya Vyama vya Ushirika, Sura ya 211 ili kuondoa ibara inayompa mamlaka Waziri mwenye dhamana na masuala ya ushirika kutunga Kanuni za usimamizi wa SACCOS katika masuala yanayohusu huduma ndogo za fedha na badala yake Kanuni hizo zitatungwa chini ya sheria inayopendekezwa.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo haya, naomba Bunge lako tukufu lijadili Muswada huu na hatimaye kuuridhia kuwa Sheria.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

**Dodoma,
Novemba, 2018**

**P.I.M
WFM**